VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Muistio

Kansantalousosasto

29.9.2016

Kilpailukykysopimuksen vaikutukset työllisyyteen

Työmarkkinajärjestöt allekirjoittivat kilpailukykysopimuksen 14.6.2016. Sopimuksen tavoitteena on parantaa suomalaisten yritysten hintakilpailukykyä ja lisätä tätä kautta vientiä ja työllisyyttä.

Sopimus pidentää vuosityöaikaa 24 tunnilla, leikkaa julkisen sektorin lomarahoja sekä alentaa työantajan sosiaaliturvamaksuja ja siirtää niitä osittain palkansaajien maksettavaksi. Osana sopimusta voimassa olevia työ- ja virkaehtosopimuksia jatketaan vuodella ilman palkankorotuksia. Sopimus alentaa tuotannon yksikkötyökustannuksia noin neljä prosenttia (ks. tarkemmin oheinen taulukko). Lisäksi hallitus tukee sopimusta veronkevennyksin.

Taulukko: Toimenpiteiden vaikutukset yksikkötyökustannuksiin

Toimenpide	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Vuosityöajan pidennys 24 tunnilla (sopimuksen kattavuus 91 %)	-1,4	-1,4	-1,4	-1,4
Julkisen sektorin lomarahojen leikkaus 30 prosentilla	0,0	0,0	0,0	0,0
Kaikkien työnantajien sairasvakuutusmaksun alennus	-0,8	-0,8	-0,8	-0,5
Työttömyysvakuutusmaksun 0,85 prosenttiyksikön siirto työnantajilta palkansaajille	-0,4	-0,7	-0,7	-0,7
Työeläkemaksun 1,2 prosenttiyksikön siirto työnantajilta palkansaajille	-0,2	-0,3	-0,7	-1,0
Yhteensä *	**-2,7**	**-3,2**	**-3,6**	**-3,5**

Nollasopimuksen v. 2017 vaikutus ansiotasoindeksin tasoon	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Kaikki toimet yhteensä *	**-3,2**	**-3,7**	**-4,1**	**-4,0**

* Pyöristyksistä johtuen luvut eivät välttämättä summaudu yhteen.

Kilpailukykysopimuskokonaisuuden arvioidaan veronalennukset huomioiden voivan lisätä työllisyyttä n. 40 000 hengellä pidemmällä aikavälillä. Sopimuksen työllisyysvaikutuksiin liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta. Epävarmuutta aiheuttaa se, että arvioitavana on laaja kokonaisuus, jonka kaltaista ei ole ennen tehty. Lisäksi sopimukseen liittyy toimia, joiden toteutumisen aikajännettä on vaikea arvioida empiirisen tiedon puuttuessa.

Laskelmien lähtökohtana on se, että koko kansantalouden keskimääräisen tuottavuuden oletetaan kehittyvän samalla tavoin sekä peruslaskelmassa[1] että toimenpidekokonaisuuden vaikutuksia kuvaavassa skenaariossa. Tämä tarkoittaa sitä, että työn hinnan alenemisesta aiheutuva työllisyyden paraneminen johtaa myös BKT:n kasvuun samassa suhteessa. Siten BKT:n lisääntyessä samassa suhteessa kuin työllisyys nousisi BKT:n taso sopimuksen myötä n. 1,5–2 %. Laskelmissa ei ole eritelty sitä, miten yksittäiset kysynnän erät kuten vienti, investoinnit ja kulutus kehittyvät. Kilpailukyvyn paranemisella tavoitellaan kuitenkin positiivista vaikutusta vientiin ja yritysten investointeihin.

[1] Peruslaskelmana on käytetty valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennustetta ennen kilpailukykysopimuksen vaikutusten huomioimista. Viimeisin ennuste, jossa kilpailukykysopimuksen vaikutuksia ei huomioitu, julkaistiin 14.4.2016.

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto
www.vm.fi

Puh 0295 16001 (vaihde)
Faksi 09 160 33123
valtiovarainministerio@vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki

Puh 09 160 01 tai 09 578 11 (vaihde)
Faksi 09 160 33123

Keskeinen oletus tulosten kannalta on työvoiman kysynnän herkkyys sen hinnassa tapahtuville muutoksille. Viime vuosina tehty tutkimus kysyntäjouston arvosta viittaa siihen, että työvoiman reaalipalkkajousto on kohonnut. Ilmeisenä syynä jouston kohoamiseen on taloudellisen integraation syveneminen, mikä on lisännyt hyödykemarkkinoiden kilpailua ja pääoman liikkuvuutta. Keskimääräisenä yrittäjätoimintaa koskevana joustona on tässä yhteydessä käytetty -0,7 eli yhden prosentin lasku työn hinnassa (reaalipalkassa) johtaa 0,7 prosentin kasvuun työn kysynnässä. Laskelman kannalta työn tarjontajouston rooli on myös keskeinen. Tarkastelussa joustoksi on oletettu 0,3 eli 30 % uusista työllisistä tulee työvoiman ulkopuolelta.

Toimenpidekokonaisuuden kokonaisvaikutuksia pienentää osaltaan se, että palkansaajien sosiaaliturvamaksujen nousu pienentää kuluttajien ostovoimaa vuoden 2020 tasossa veronkevennykset huomioiden n. 400 milj. eurolla. Tämä vähentää osaltaan taloudellista aktiviteettia kotimaisen kysynnän kautta. Vaikutusta kokonaistuotantoon vaimentaa kuitenkin se, että kulutuksen muutoksesta osa välittyy tuonnin kautta kansantalouden ulkopuolelle.[2] Myös inflaatiokehityksen jääminen aiempaa maltillisemmaksi yhdessä työllisyyden kohenemisen kanssa tukee ostovoiman kehitystä.

Sopimuksen kattavuus on yli 90 prosenttia palkansaajista. Työllisyysvaikutusta laskettaessa on kuitenkin tehty oletus, että myös sopimuksen ulkopuolelle jäävillä aloilla sopimuskorotukset jäisivät nollaan. v. 2017. Laskelmissa on myös oletettu, että lähtökohtatilanteen korkean työttömyyden vuoksi palkkareaktiota ei suuressa määrin tapahdu.

Suorien yksikkötyökustannuksiin vaikuttavien toimenpiteiden lisäksi kilpailukykysopimuksen yhteydessä työmarkkinoiden keskusjärjestöt sopivat paikallisen sopimisen mahdollisuuksien laajentamisesta sekä linjasivat, että tulevaisuudessa palkanmuodostuksessa noudatetaan ns. Suomen mallia. Suomen mallissa seuraavien neuvottelukierrosten kustannustason määrittävät pääsääntöisesti kansainväliselle kilpailulle alttiit alat. Malli on pysyvä, toistaiseksi voimassa oleva linjaus, ei vain seuraavaa palkkakierrosta koskeva linjaus.

Laskelmiin ei sisälly vaikutusarviota paikallisen sopimisen edistämisen ja Suomen mallin käyttöönoton vaikutuksista, sillä niiden määrällinen arvioiminen on hankalaa. On kuitenkin todennäköistä, että toimet tukevat kilpailukykyä, vientiä, talouskasvua ja samalla julkisen talouden kestävyyttä.

Hallituksen budjettiesityksen perustana olevassa VM:n kansantalousosaston riippumattomassa ennusteessa[3] todetaan, että työllisyysvaikutukset riippuvat paljolti siitä, kuinka Suomen työvoimakustannukset kehittyvät suhteessa muihin kilpailijamaihin vuoden 2017 jälkeen, ja toisaalta yleisemmin kansainvälisestä talouskehityksestä. Kansainvälisen talouden tämänhetkinen heikko kysyntätilanne, erityisesti investointitavaroiden osalta, hidastaa lyhyellä aikavälillä myönteisten vaikutusten toteutumista. Siten on epätodennäköistä, että kaikki myönteiset vaikutukset toteutuisivat yhtä nopeasti kuin työvoimakustannukset alenevat.

Ennusteessa oletetaan, että työvoimakustannusten aleneminen ei lisää työllisyyttä vielä vuonna 2017. Vuonna 2018 sopimuksen suotuisat vaikutukset työvoiman kysyntään alkavat näkyä, työllisyyden kasvu nopeutuu ja jatkuu myös vuosina 2019–2020. Työllisyys lisääntyy ennusteessa yhteensä 46 000 hengellä vuosina 2017–2020. Kilpailukykysopimus myötävaikuttaa osaltaan tähän työllisyyden myönteiseen kehitykseen. Ennustettua myönteisempi työllisyyskehitys on kuitenkin mahdollinen sopimuksen ansiosta.

---

[2] Laskelmassa on oletettu, että 75 % kulutuksen muutoksesta kohdistuu kotimaisiin ja loput ulkomaisiin hyödykkeisiin.
[3] Taloudellinen katsaus, syksy 2016, sivut 23–24. Julkaisu löytyy Valtion talousarvioesityksen 2017 lopusta ja on saatavilla verkko-osoitteesta: http://vm.fi/julkaisu?pubid=13701